

מאמר

התנסות מבוקרת

כיצד עלינו לפעול על מנת לשמור על התינוק שלא ייפגע ותוך כדי לשמור על הבית (על מכשירי החשמל, על דברים שבירים וכו'), ומצד שני לא לחסום אותו ולאפשר לו להתנסות ולחקור את העולם?

מאת: רן אורן

פסיכותרפיסט, מומחה ל"חינוך חיובי", בוגר עשרות קורסים בתחום התפתחות אישית ותקשורת בינאישית. קורסים ² "שיטת החינוך לאלף השלישי" מיסודו של מר פטריציו פאולטי, איטליה, "המכון למיצוי הפוטנציאל האנושי" מיסודו של מר גלן דומן, ארה"ב, "שיטת שלהב Child'Space", מיסודה של ד"ר חווה שלהב, ישראל. מרצה ומנחה קבוצות מעל 10 שנים. מרצה אורח באוניברסיטת בן גוריון.

בגיל 6+ התינוק מתחיל להיות פעיל. הוא יכול להתהפך, מתחיל לזחול ואף ללכת סביב חפצים. כשהוא מתחיל להיות תנועת, הוא גם מתחיל להתקרב לחפצים ולנסות להגשים את רצונו להשיג את מבוקשו. מה תפקידנו כהורים בתהליך הזה? כיצד עלינו לפעול על מנת מצד אחד לשמור עליו שלא ייפגע ולשמור על הבית (על מכשירי החשמל, על דברים שבירים וכו'), ומצד שני לא לחסום אותו ולאפשר לו להתנסות ולחקור את העולם?

התשובה לכך הינה התנסות מבוקרת. התנסות מבוקרת מטרתה חינוכית גרידה. זוהי התנסות שמי שמנהל אותה הוא ההורה או איש החינוך ולא התינוק. בהתנסות מבוקרת אנחנו מארגנים את התנאים כך שהתינוק יוכל להתנסות וללמוד את השיעור החשוב שעליו ללמוד, מבלי שייפגע ומבלי שיעשו נזקים מיותרים לסביבתו.

ניקח דוגמא לשם המחשה ³ אנחנו מניחים נר דולק על שולחן נמוך, שהוא מסוגל כבר להגיע אליו. הוא מתקרב באופן טבעי מכיוון שהוא סקרן. מה עלינו לעשות? אפשרות אחת היא כמובן להרחיק ממנו את הנר. כך שמרנו עליו מלהיפגע אך מנענו ממנו התנסות ומחקר. אפשרות שנייה היא להגיד לו "לא" או "אסור". באופן כזה, אנחנו מלמדים אותו שהנר מסוכן לו וכך אכן אנו מקנים לו ידע חשוב. יחד עם זאת, שוב מנענו ממנו התנסות, לא עודדנו אותו לפתח הבנה ומודעות לדברים.

אם כן, כיצד נוכל לפעול על מנת לאפשר לו מצד אחד להתנסות ומצד שני לא להיפגע? אנו יכולים באופן מבוקר, לקחת את כף ידו הקטנה ולהניח אותה בכף ידו. אנחנו באופן זהיר נקרב את ידו יחד עם ידו לעבר הנר. בכל השלבים הללו אנחנו נהיה בתשומת לב גבוהה. כשידו תהיה מספיק קרובה לנר, הוא יחוש את חומו. מה שיקרה באופן אינסטינקטיבי (במידה והילד בריא ומערכות גופו בריאות ותקינות), הוא שהילד ירחיק את כף ידו מהחום מכיוון שהתחושה תהיה לו לא נעימה. הוא ירחיק את היד ולא אנחנו. כשזה יקרה, תפקידנו הוא להגיד באופן חד וברור את המילה "חס!".

מאותו הרגע הקסום, התוצאה תהיה שהתינוק יבין באמת מהו חום ומהי הסכנה בחום. הוא יהיה מודע להשלכות של חום, וינסה להיזהר ממנו. כך לימדנו אותו, מבלי שיפגע ומבלי למנוע ממנו התנסות שיעור מאוד חשוב. מאותו הרגע כאשר נשים כוס קפה רותח על השולחן או כל דבר חם אחר, ונאמר לו "תיזהר, זה חם", הוא יבין את משמעות הדברים ויזהר באופן אינסטינקטיבי. כמובן שתמיד האחריות היא שלנו, אך באופן כזה הצלחנו לבנות אצלו הבנה ומודעות.

באותו האופן, אנחנו יכולים לאפשר לו לחוות קור, דברים שבירים, דברים חדים ועוד

דברים רבים אחרים. תפקידנו הוא לנסות לחפש להבנות התנסויות מבוקרות ליצירת שיעורים ולימודים חשובים, ממש כמו מעבדת מחקר עבור הילד בה יוכל להתנסות ולא להיפגע. כך נעודד אצלו מצד אחד את חוש הזהירות (גם כשאנחנו מסובבים לרגע את הראש...) ומצד שני את חוש הסקרנות והמחקר הטבעיים שלו ללמוד ולהתנסות.

לא פחות חשוב, אנחנו נבנה אצלו אמון כלפינו. כאשר אנחנו אומרים לו "לא" מבלי לאפשר לו להבין מדוע, הוא מפתח תסכול, ומרגיש שמונעים ממנו התנסויות ללא סיבה. לעומת זאת, כאשר אנחנו מאפשרים לו להתנסות, אנחנו מפתחים אצלו אמון שאם אבא ואמא או כל מטפל אחר אומר משהו, יש הגיון וסיבה מאחורי הדברים. התוצאה תהיה שגם אם נזהיר אותו מפני חשמל או דברים שאין לנו יכולים לאפשר לו להתנסות בהם, הוא יקשיב ויזהר.